

אראה בשונאי, ולא לצפות לישועה גשמית בלבד, כאשר הגידו צדיקים זי"ע שהמשיח שממתינים ומצפים לו לא יבוא לעולם והמשיח שיגיע אינו המשיח שמחכים לו. וכמעשה שהיו אנשים כפריים זקנים שלא ידעו פירוש ההגדה, בשנה אחת היה להם אורח בליל הסדר שביאר להם כל דבר על אופן, כשבאו לומר 'לשנה הבאה בירושלם' הסביר להם פירוש הדבר ונבהלו מאוד איך יעזבו את רכושם ויעלו לירושלם, הרגיע הכפרי את בני ביתו באומרו שכמו שהתבטלו כל הגזירות מעלינו תתבטל אף גזירה זו.

כל אחד ששומע סיפור זה מגחך ולועג על הכפרי, אבל אם נתבונן היטב מפני מה אנו מבקשים ורוצים כ"כ את הגאולה העתידה, ננוכח לראות שאנחנו כמו אותם כפריים, שאין אנו ממתינים ומצפים לגאולה עבור המכוון האמיתי של הגאולה, אלא רק כדי לסלק את הדברים המציקים לנו, אבל אין אנו רוצים שיתבטלו התענוגים שאנו מורגלים בהם.

אמנם בוודאי השתוקקות כראוי לביאת המשיח ולבנין הבית היא מדריגה גבוהה, ואין לנו לרמות את עצמנו ולדמות שמלבד דבר זה הכל מתוקן אצלנו, ומה שחסר לנו הוא אך ורק לצפות כראוי לגאולה העתידה ולביאת המשיח, כי לב יודע מרת נפשו, אלא עלינו לדעת מה היא הדרך האמיתית ולשאוף ולהשתוקק לזה, וזה יעזור אותנו להשתדל כמה שיותר להנקות מכל פסולת, שנהיה ראויים לגאולה העתידה.

ולכן ביקש דוד ה' לי בעוזרי שיזכה להיות במדרגה שיוכל לראות בשונאיו נומה דאיתא בגמרא (נרכות 1:) שרשע שהשעה משחקת לו רואה בצריו, הוא רק ברשע שהשעה משחקת לו.

ולעתיד לבא ג"כ נזכה לראות במפלת ^{אוצר החכמה} הרשעים, כדאיתא בשפת אמת (מנ"צ) שלכן פותחין הדלת בשפוך חמתך, לרמוז כי לעתיד תהיה הגאולה בהתגלות ונזכה לראות במפלת הרע בפרהסיא, וזהו דכתיב במצרים 'לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', 'עד בוקר' הכוונה לגאולה העתידה שאז לא יהיה האזהרה של 'לא תצאו איש מפתח ביתו'.

ויש להוסיף ע"ד דאיתא באבן עזרא (נחמ"א 6, 5) דתחילת הלילה נקרא 'ערב' משום שהצורות מעורבות בו וא"א להבדיל ביניהם בחשיכה, וכשמאיר ^{אח"ח 1234567} היום נקרא 'בקר' מלשון ביקור, שהאדם יכול לבקר בין דבר לדבר. ובחינה זו תהיה בגאולה העתידה, שיהיה בירור גמור כמ"ש חז"ל (סנהדרין 98.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי וכו', ואז יוכלו לראות פורענות הרשעים.

והנה בכל שנה ושנה ביום שביעי של פסח, מתעורר המדריגה שבנ"י ראו את מפלת המצרים באופן נעלה מאוד, וזה הזמן להתבונן במה שעתיד להיות כן בגאולה העתידה, באם נזכה להיות דור שכולו זכאי, נקי מכל רע, ולעורר הלב לצפות ולייחל לגאולה העתידה שאז נזכה לראות במפלת הרשעים. שיהיה ואני

[1234567 ח"ח]

שנוכה להיות מתוקנים ומשוללים לגמרי מהרע, לזכות לראות בביעור הרע והתגלות מלכות שמים בב"א.

וע"ז מבקשים 'ועינינו תראינה מלכותך', 'ותחזינה עינינו', 'לראות מהרה בתפארת עונך להעביר גלולים מן הארץ',

עבורם משום שהללו והללו וכו', ועל מצב כזה לא היה התנאי.

וביותר מבואר שחטא העגל כבר התחיל בקריעת ים סוף, דאיתא בגמרא (סנהדרין קג:): 'ועבר בים צרה' (זכריה י, יא) זה פסלו של מיכה, ופירש רש"י שמיכה נטל בהחבא את השם שכתב משה כשהעלה ארונו של יוסף מהנילוס ועבר מיכה את הים כשבידו השם לעשות העגל. ואף עוד מבני ישראל היה להם איזו שייכות למעשה של מיכה, או משום שידעו מזה [ואף שמיכה נטלו בהחבא, זה היה בכדי שלא ימנעו משה רבינו, אך אולי היו מבנ"י שידעו מזה (וע"י מושב זקנים שמות יד, כס)], או מדין ערבות, והגם דעדיין ל"ה חיוב ערבות וגם הוי נסתרות, ולא ענשו עליהן (ע"י סנהדרין מג:), מ"מ הוי פגם בזכותם להינצל מהך פורענות שהיה על המצרים. וזה היה הקושי בקריעת ים סוף לברר שבני ישראל ראויים שיבקע הים בשבילם, ולזכות בדין על אף הקטרוג.

ויל"פ ע"ז הדרך גם את הקושי במזונות שחז"ל דימוהו לקריעת ים סוף, שאין המכוון רק לריבוי הטורח להשיגם, אלא שמחמת חטאינו קפחנו את פרנסתנו, וכדאיתא בגמרא (קדושין פג.) מה אלו החיות שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא

איתא במדרש (שמו"ר כא, ו) שהים התריס כנגד משה ואמר לו אין אני נקרע מפניך משום שאני נבראתי ביום שלישי ואתה נבראת ביום ששי, ולכאורה קשה דהא תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית עם הים שיהא נקרע לפני ישראל, כדכתיב (שמות יד, כז) 'וישב הים וגו' לאיתנו' ואמרו חז"ל (נ"ר ה, ה) 'אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל הה"ד וישב הים לאיתנו לתנאו שהתנה עמו' (ע"י אוה"ח שמות שס).

אלא הביאור הוא כדאיתא בזה"ק (ס"ג קע.) על מ"ש חז"ל קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, 'וכי קריעת ים סוף קשה קמיה, והכתיב (נחום א, ז) 'גוער בים ויבשהו', 'הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ' (עמוס ה, ט), והא כיון דסליק רעותא קמיה, כלא קמיה כאין הוא חשיב, ואת אמרת דקריעת ים סוף קשה קמיה וכו', אלא בזמנא דישאל אעברו לגבי ימא וכו', אתא רהב ההוא ממנא דעל מצרים ובעא דינא וכו', אלין פלחי ע"ז ואלין פלחי ע"ז וכו', ובההיא שעתא הוה קשה קמיה למעבר על דינא ולמקרע לון ימא דסוף וכו', ועל דא קשה הוה קמיה קריעת ים סוף. וזו היתה טענתו של הים שבני ישראל אינם ראויים שיחלה הים

העליון והיה ראוי שיתאוו אלי יותר אינו
דין שאפרנס שלא בצער, אלא כיון
שהרעותי את מעשי קפחתי את פרנסתי,
קפחתי מלשון כריתה וכליון דמשום
שמקלקל אותו הוא בורח.

ובזה קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים
סוף, היינו שהמזונות טוענים כמו
הים שאינו בדין שיהא אדם כזה מתפרנס
מאתנו שלא בצער, וזה מה דאיתא בזה"ק
(סס קע.) 'לפום עובדין דבני עלמא' קשה
קמיה מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף.

ברם מכח קריעת ים סוף יש עזר וסיוע
לכל איש ישראל להתנהג כראוי,
ולבקוע הקושי בכל אלו הדברים, דהנה
בקריעת ים סוף כתיב (שמות י"ז טז) ויבאו בני
ישראל בתוך הים ביבשה, ולא עברו מעל
הים כמו הכהנים נושאי הארון בירדן (ע"י
יהושע פרק ג), כי נושאי הארון היו גבורים
מההסתרות והקשיים של הענינים
הגשמיים, אבל בני"י בשעת קריעת ים סוף
היו צריכים לעבור 'בתוך' הים, כדי לבקוע
דרך בענינים קשים אלו שנוכל להתגבר
עליהם ולבקוע את ההסתרות.

ולכן הבקיעה היתה בשליש העליון ושני
שליש התחתונים קפאו כמו הלב
שנמצא בשליש העליון כמ"ש חז"ל (פנמומא
נשלח י"ז ממלחא נשלח י') על הפסוק קפאו
תהומות בלב ים, כי הבקיעה היתה גם
בלבות בני ישראל, לבקוע את כל
הקשיים, ולהקפיא את הרצונות הנמוכים
[ולפ"ז א"ש שינוי לשון חז"ל 'קריעת' ים סוף
ולא 'בקיעת' כלשון התורה (ועי' רמב"ם נזפים מ"ט

בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו
דין שאפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי
את מעשי וקיפחתי את פרנסתי שנאמר
עונותיכם הטו.

ובהמקנה מבאר שיש ד' בחינות בבריאה
זה למעלה מזה והם דומם
צומח חי מדבר, וכל אחת מצפה לעלות
למעלה, הארץ מתאוה להוציא פריה
שעי"ז מתעלה לבחינת צומח, וכן הצומח
מתאוה לבחינת חי ולכן הבהמות וחיות
מתפרנסים שלא בצער מן הצומח, כי
הצומח מתאוה להן שעי"ז נכנס החיות
שבצומח לבחינת החי האוכל אותו
ומתגדל ממנו נהגם שיש חיות טורפות
שאוכלים בעלי חיים, זה רק משום קלקול
בבריאה, ואילו לעתיד לבוא כתיב (ישעיה י"א ז)
'גם אריה כבקר יאכל תבן', כי כך היה תיקון
העולם מתחילתו, שהחיות נבראו כדי שיאכלו
מן הצומח. ובדין שיהא אדם מתפרנס
שלא בצער מן החי המצפה שיתעלה
לבחינת מדבר. אמנם הטעם שאין הדבר
כן אלא החי בורח מן האדם ואינו מתאוה
לו שיאכלנו, הוא מחמת שאין החי מאמין
לאדם שיתעלה על ידו וקרוב הדבר שירד
ממדרגתו כי כשאין האדם אוכל כראוי
לא די שאינו מעלהו אלא גם מורידו
לדרגת דומם, וע"כ החי בורח ממנו,
משא"כ דומם וצומח שהם יודעים בבירור
שיתעלו בחי ולא יקלקל אותם. והיינו
דאמרינן מה אלו החיות שלא נבראו אלא
לשמשני מתפרנסים שלא בצער ואע"פ
שאין עליהם עליה גמורה, ואני שנבראתי
לשמש קוני ואני מעלה אותם לשרשם

אבל כל זה דווקא ביו"ט ראשון כדאיתא בספה"ק שיציאת מצרים היתה שלא כדין רק בדרך דילוג וקפיצה, ואכן בליל פסח האירו כל התיקונים והגדלות ברגע אחד כדי להוציא את בני"מ מכור הברזל ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה, אבל אחר יציאת מצרים הוצרכו לברר המדות מעט מעט על פי עבודתם עד חג השבועות.

וכן הוא בכל שנה ושנה, ביו"ט א' דפסח מקבלים אורות בדרך דילוג, ואח"כ בימי ספירת העומר עלינו להשיג את המדריגות ע"י העבודה בבחי' 'בתוך הים', לבקוע ולשבור את ההסתרות, שנהיה זכאים בדין. ויש להיזהר כשיורדים לתוך הים שלא לאבד את הרושם מהקדושה והאורות שזכינו ביו"ט ראשון, שזה גופא מסייע אח"כ לקנותם בהדרגה בדין.

מהמיושן הרי"מ א"מ י, כי בשעת מעשה היה קטרוג הללו והללו, והיה צורך 'לבקוע', 'אדורך האקען', ודברי חז"ל הם לאחר זמן, אחר שנגלה ונראה מה ביננו לבינם].

איתא בשפת אמת (תוס"ג) שפסח נקרא על שם הדילוג, דכתיב (שה"ש ג, ח) מדלג על ההרים, ולא כתיב דולג, כי זה הדילוג עשה רשימה גם בנפשות בני"י, כדכתיב 'משכני אחרין נרוצה' שגם הם נמשכו אחריו שלא בהדרגה, והכל היה בכח הדילוג שלמעלה, ולכן כתיב 'מדלג' לשון פועל יוצא, ויו"ט של פסח מסייע לכל איש ישראל להימשך אחר הקב"ה שלא בהדרגה, כי הקב"ה מדלג ומרומם את בני"י נוש להוסיף שמדלג הוא ל' כבוד, ובראשונים מבואר דבשלא ככוונה משתמשים בל' קל, ובכוונה בל' כבוד, וכגון משבר כלים בחמתו].

פסח תשי"ע

ביה (ועי' מהרש"א ח"א"ג שס), ועוד צ"ב למה נקט דווקא פסח מכלל המועדים, ועדיפא הוי ליה למינקט סוכות שהוא ארוך יותר מפסח (ועי' מרגלס שני שס ואסתר"ר ז, יב). ותו קשה מה טענה היא על בני"י שיש להם מועדים, הרי לכל אומה ואומה יש חגים משלהם, והם שובתים בהם ממלאכה, ומאי שנא ישראל משאר אומות (עי' דרשות חת"ס ח"א דף קל"א:).

איתא בגמרא (מגילה יג:): 'ואת דתי המלך אינם עושים (אסתר ג, ח), דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י'. ופירש רש"י שבת היום פסח היום ואנו אסורים במלאכה. ומקשים העולם (עי' ק' יהודיע ופ'י נדיק פסח א"מ טו) דהתינח שבת ישנה בכל שבוע, ושייך לומר דמפקי לכולא שתא בשבת היום, אך פסח הוא רק פעם אחת בשנה, ולמה אמר דמפקי לכולא שתא

בשה"י פה"י, דהגם שנמצאים בגלות, אבל הם נאחזים בהארות של בית המקדש הראשון שהוא משכון שלהם.

וַיֵּשׁ להוסיף שזה מה שנקט כולא 'שתא', משום שגלות בבל היתה שבעים שנה כנגד שבעים שנות השמיטה והיובלות שלא שמרו בנ"י בבית המקדש הראשון כמ"ש חז"ל (ע"י רש"י ויקרא כו, לה), והמן אמר זאת בסוף גלות בבל, וזהו שאמר מפקי לכולא 'שתא' בשה"י פה"י, שע"י השבת והפסח של כל שנה מתקנים בני ישראל את החטא, כי כל שנה מכוונת כנגד שמיטה אחת בזמן הבית, ושבת כנגד שמיטה ששתיהם באים לאחר שש וגם משום ששביעית נקרא 'שבת הארץ', ופסח ^{אוצר החכמה} כנגד יובלות (ע"י מיקו"ז סי' ג).

בשעומרים בסיום ימי הפסח, אחרי שביענו את החמץ לפני בא הפסח, יש להתבונן היטב לא להיות כאותם חסרי דעת שניקו את רחובות עירם לקראת ביקורו של המלך, ואחר שהמלך ושריו הלכו הוציאו שוב לרחובות העיר את הלכלוך שפינו לפני בואם, אלא חובת האדם היא ליטול את ההארות של היו"ט לכל השנה כולה, לבער את החמץ שבלב שלא ישאר ממנו אפילו משהו בכל ימות השנה.

והנה נחלקו הפוסקים (יו"ד סי' קנ ס"ד) אי חמץ בפסח נחשב כדבר שיש לו מתירין, ו"א דהוי דשיל"מ שהרי לאחר הפסח יהיה מותר, וי"א דאינו דשיל"מ משום שחזור לאיסורו לשנה הבאה, וכל

אלא הכוונה הוא, שמה שהפריע להמן והסית בזה את אחשוורוש, לא היה בגלל ששובתים ממלאכה, ואינם מביאים מסים למלך, אלא כל מגמתו של המן הרשע היתה שבני ישראל ישקעו בגלות תחת ^{ההנהגה} שעבוד כוחות הרע, לכן חרה לו שיש לבנ"י כוחות המסייעים בעדם שלא לשקוע בגלות, והם השבת והפסח, שעל ידי השבת דכולהו ערקין ואתעברין מינה ועל ידי הפסח דייקא שהוא זמן חרותנו יש לבנ"י את הכח לעמוד בתלאות הגלות ולא לשקוע בהם, וזה היה לצנינים בעיניו, ועל כן נקט דווקא אלו.

ולא רק על עצם יום השבת וימי הפסח בלבד חרה לו, אלא על כך שימים אלו משפיעים ונותנים כח לתיקון העבר ומהם שואבים כוחות ואורות גדולים של קדושה כדי להתזיק מעמד בכל ימות השנה לחיות בחירות אמיתית מהיצה"ר, וזה מה שהפריע להמן הרשע, שעל ידי שה"י ופה"י 'מפקי' לכולא שתא דהיינו שמתקנים את מה שקלקלו כל השנה כולה, וגם שמקבלים כח וחיזוק לכל השנה הבאה.

עזי"ל דיש לדקדק אמאי נקטו בגמרא שה"י פה"י בראשי תבות, וי"ל ע"ד הרמז 'שה"י פה"י' בגימטריא ת"י כמנין שנותיו של בית המקדש הראשון, ו'משכן' גם בגימטריא ת"י דאמרו חז"ל (שטות טו:) מקדש איקרי משכן, ומשכן היינו ע"ש שנתמשכן בעוונותיהן של ישראל ועתיד לחזור אליהם, וזה מה שאמר המן הרשע דמפקי לכולא שתא

מהות איסורו הוי איסור עולם, כי כשהתורה אסרה חמץ שבעת ימים לא היתה כוונתה שלאחר ז' ימים יחזרו שוב לחמץ הרוחני, אלא החמץ שבלב שהוא היצה"ר אין לו מתירין לעולם, וצריך להתנתק ממנו לגמרי ולבערו מן העולם שלא יחזור עוד, ושיהיה 'מפקי' לכולה שתא מכוח הפסח ונהגם שהפוסקים כתבו הטעם דחמץ הוי דשאל"מ משום שחזור לאיסורו לשנה הבאה, ולא משום שאינו ניתן כלל לעולם, זהו משום שאף שפרד"ס טעמים לתורה מ"מ אחיזתה בהאי עלמא דווקא בדרך הפשט, וכפשוטו החמץ ניתן אחה"פ רק שחזור לאיסורו, אך לגבי הנידון אמאי הגדירוהו כדשאל"מ דלא כחדש, זה משום טעמו הפנימי כנ"ל].

שחזור לאיסורו מאליו אינו בכלל דשיל"מ. ודנו האחרונים (עי' פלמי סק"א ופמ"ג משנ"ז סק"ג) מאי שנא מאיסור חדש דבהא כו"ע ס"ל דהוי דשיל"מ אע"פ שחזור לאיסורו לשנה הבא.

וע"ד דרוש י"ל שמה שהגדירו חמץ כדבר שאין לו מתירין זה משום טעמו הפנימי, שאיסורו איסור עולם, דשאני חמץ מכל איסורי תורה, דחמץ מרמז על היצר הרע - שאור שבעיסה, ומפורסמים דברי הרדב"ז (ס"ג סימן מקמו) שכל החומר שהחמירו בחמץ משום טעמו בפנימיות שמרמז ליצה"ר, וע"כ הגם שאסרתו תורה רק לשבעה ימים, ואחרי פסח חוזרים לאכול חמץ, אבל

במצות, וממילא נשמע דהידור מצוה עד שליש (נ"ק ט:) [ועי"ש שכתב שכל זה לפי הצד ששליש מלבר, וא"כ לכאורה קשה דנילף מיניה דשליש מלבר, וי"ל ע"ד העבודה דרק בגוי השליש הוא מלבר, כי כל מעשיו לשם התפארות כלפי חוץ, משא"כ אצל בני הכל מלגיו עם מחשבה פנימית, אך אולי תלוי בנידון אי יש חיוב הידור מצוה בהידור שאינו נראה מבחוץ (עי' מרדכי סוף מגילה והוצא צמ"א לו"ס סי' קמו ס"א וצמג"א סק"ד, ועי' צמ"א שס סי' לז ס"ד, ונשד"ס כללים מערכת ז כלל יב מד"ה וכחז מרן), ועי' דרשת נר ב' דחנוכה תשס"ב, ואכמ"ל].

והנה הידור מצוה אין הכוונה רק להדר בגוף המצוה, אלא כל שכן ובעיקר להדר את האדם המקיים את המצוות.

כתיב (שמות יד, ו) 'ויקח שש מאות רכב בחור ושלשים על כלו', ואמרו חז"ל (מכילתא נשלה פ"א) 'שלישים על כולו, רשב"ג אמר זה השלישי שעל המרכבה, לשעבר לא היו אלא ב' שהיו מריצים המרכבה ופרעה הוסיף עליהם אחר בשביל למהר לרדוף אחרי ישראל' (ועי' צמרגוס יונקן), ואיתא בבני יששכר (שנת מאמר ז) שמזה למדו בני ישראל לומר (שס טו, ז) 'זה א-לי ואנוהו' דמיניה ילפינן בגמרא (שנת קלג:) התנאה לפניו במצוות, שהרי פרעה הוסיף הידור שלישי בעבירה לרדוף אחרי ישראל, והשי"ת לקח ממנו השליש דכתיב 'סוס ורוכבו רמה בים ומבחר 'שלשיו' טבעו בים סוף', על כן שרו בני ישראל ואמרו זה א-לי ואנוהו התנאה לפניו

להיות נאה אין ענין לנידו"ד כמובן].
ומדוקדק בלשון חז"ל 'התנאה' כלומר
אתה בעצמך התנאה לפניו במצוות.

ולפ"ז י"ל שדברי הגמרא ואנוהו -
התנאה לפניו במצוות, ופירוש
התרגום ואנוהו - ואבני לי מקדשא,
שניהם לדבר אחד נתכוונו, כי המכוון
ב'אבני לי מקדשא' היינו לעשות את עצמו
מקדש ומשכן להשראת השכינה שיוכל
השי"ת לשכון בתוכו ממש, וכדי שיהיה
ראוי להיות משכן לה', יש להתנאות לפניו
כראוי (עי' שפ"א תרמ"ה סוף ד"ה נפסוק שעת, ותרמ"ו
ד"ה נמדרש כמה).

דאיתא בגמרא (שנא שס) 'התנאה לפניו
במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה
ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה
וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה',
ופירש בשפת אמת שצריך 'קולמוס נאה'
אע"ג שאינו משפר ומיפה עצם הכתב
'משום דהכתיבה עצמה נמי מצוה היא
צריך לעשות באופן מהודר, אע"פ שאין
ניכר ההידור אחר הכתיבה'. ואם כן הוא
במכשירי מצוה שצריך לעשות מעשה
המצוה בכלים נאים ק"ו לגוף האדם
שכותב את מעשיו, 'זה ספר תולדות אדם',
בוודאי עליו להיות נקי מכל סיג ופגם,
ובכך יקיים מצוות ה' בהידור [ומש"כ
בבניהו שם דגוף הגשמי של סופר סת"ם אי"צ

אה"ח 1234567

א. וכן כתב להלכה הקסת הסופר (סי' ג סעיף ו), אך בבן יהוידע (שנא שס) ובשו"ת בנין שלמה (סופ"י ו)
חולקין ונקטו דדוקא כשמיפה ע"י הכתב, אך השפ"א ס"ל דזהו בכלל ס"ת נאה, או דהול"ל בכתב
נאה. ובס' בניהו (שס) כתב דשופר נאה היינו גם בקולו וגם במראהו, ול"ד לקולמוס דבעת קיום המצוה
בקריאת התורה אין רואין יופיו, משא"כ שופר בעת התקיעה ניכר. ותמוה לכאורה דהא עסקינן
במצות כתיבת ס"ת ולא במצות קריאה [ובפרט לסוברים (עי' השגות הראש"ד על הרי"ף סוכה יג. ועי' שד"ם הנ"ל
לל יג) דואנוהו הוי דרש גמור מדאורייתא, וקריאת התורה רובה ככולה מדרבנן (עי' פוס' מגילה ז: ד"ה כל, ושו"ע
או"ח סי' קמו סעיף ג ועי' המגוין נס' המפמח-חא דשנאי צ"ק פב עמ' 360 טו"צ)], ואף למש"כ השאגת אריה (סי' לה-לו)
לדון דמצות כתיבת ס"ת היא משום לימוד וקריאה, מ"מ הרי הוא קיום מצוה בפנ"ע כפשוטו. ואם
באנו לחלק בין שופר לקולמוס י"ל דשופר הוי טפי עצם המצוה לסוברים (ר"ת וסמ"ג, עי' רא"ש ר"ה פ"ד
סופ"י י, יסוע"י סי' תקפס) דהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה, או דיש טעמים לשופר של איל ולשופר
כפוף (עי' ר"ה טו. מו.), וע"כ צריך לנאות עצם השופר [אך אין לחלק לפי רבנן (סוכה נג:) דתקיעה חדא הוי
מצוה, משא"כ בס"ת שאין כותבין מגילה מגילה (גיטין פ.) ורק סיומו הוי מצווה, דסו"ס בסיום כתיבת ס"ת
ניבעי קולמוס נאה, ואף למש"כ אחרונים (עי' מנ"ח מנחם מרג) דהכותב ס"ת ונאבד פקעה מצוותו דבעינן שיהא
לו בתמידות, מ"מ בוודאי אף הם ס"ל דכבר בסיומו מקיים המצוה, אלא דחייב להמשיכה]. וביכורים שעיתרם
בכלים נאים (סופ"ג דביכורים), אינו ענין לנידו"ד, דשם עי"ז הוי נוי לביכורים עצמן. ובדברי רש"י (צ"ק ט):
שכתב דבעינן גם ציצית נאה וגם טלית נאה, האריכו האחרונים למעניתם (עי"ש נס' המפמח) [ומה שהקשה
בארץ צבי (המגוין שס) שניבעי בית נאה משום מזוזה שבו כמו בטלית, י"ל ע"פ מש"כ במהרש"א (חא"ג נרכיט מ):
דג' דברים מרחיבין דעתו של אדם וחד מהם דירה נאה, היינו דמרגילו בעיני עוה"ז מלשון נפש רחבה הנאמר
אצל בלעם (לנח"פ פ"ה מ"ט), ולא למעליותא איתמר. ולדברי המהרש"א מה דאמרין שם 'כלים נאים', להנ"ל
צ"ל דהיינו כלים ולא בגדים, דהא בעינן טלית נאה].

וארבעים סאה יכול להחזיק ביבש ששים סאה, והיינו שליש מלבר. 'גודשא' מרמז לעבודת ה' בחשק והתלהבות שאינו מסתפק בקיום המצוות מקופיא רק כדי לצאת ידי חובה, אלא מרוב התלהבות וחמימות דקדושה מוסיף גודש משלו, ומתמלא על גדותיו עבור קיום המצוה, ונקרא 'מלבר' כי ע"פ רוב מתגלית התשוקה והתלהבות גם מבחוץ.

ואמרו חז"ל (קדושין ל:) שלשה שותפין באדם, נמצא חלק העליון והרוחני הוא שליש. וכן בתפילת שמו"ע י"ב ברכות הם על צרכיו וששה ברכות שהם שליש צורך גבוה. וכן היה בקריעת ים סוף שזכו שלכם יהיה בשליש העליון, דכתיב (שמות טו, ט) 'קפאו תהמות בלב ים', ואמרו חז"ל (תנחומא יז) 'בלב ים - היכן לבו של אדם נתון משני חלקים כך קפא עליהם הים משני חלקים', דהיינו שבקריעת ים סוף בקע הקב"ה לבות בני ישראל, ודייקא שני חלקים מכאן ושליש מכאן, כי זכו שלכם יהיה כראוי בשליש העליון [וכן מקום קביעת המזוזה הוא

ובהא דהידור מצוה עד שליש אמרינן בגמרא (נ"ק סט) 'בעי רב אשי שליש מלגיו או שליש מלבר', וי"ל ע"ד העבודה שמלגיו ומלבר מרמזים על עבודת האדם עצמו בהידור מצוה כנ"ל.

'שליש' מלגיו דהיינו ארבע, מרמז על מה שכתבו התוס' (יומא לא. ד"ה אמה וס"ג) שגובהו של אדם מראשו ועד רגליו הוא ארבע אמות, גופו ג' אמות שלימות ואמה העודפת בשביל ראשו, דהיינו שעל האדם לקיים המצוות לא רק בגופו כלומר בחיצוניות בלבד אלא גם בראשו ומחשבתו, עם מחשבה ופנימיות, ולפי שהמחשבה שבמח אינה ניכרת כלפי חוץ ^{אצ"ר החכמה} נקרא 'שליש מלגיו'.

ו'שליש' מלבר' י"ל על פי מה דאיתא בגמרא (שנא לא.) 'כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ שיש להם שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים, אמר אביי שמע מינה האי גודשא תילתא הוי', פירוש כלי של

ב. ואולי יש לרמזו במליצת לשון הגמרא (נ"ק סט) 'במערבא אמרי משמיה דרבי זירא עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא', דאין הכוונה רק על ממון שיוסיף בהידור יותר על שליש יפרע לו הקב"ה בחייו, אלא המכוון הוא לקיום הידור מצוה ברוחניות, דהיינו בגוף נקי מכל סיג ופגם, מלגיו ומלבר, במחשבות טהורות ומתוך חשק והתלהבות, ומי שעושה כן ומשתדל לעשות מה שבידו להשלים את השליש זוכה לסייעתא דשמיא, מכאן ואילך מהקב"ה, שמשלים עבורו את השליש שיהיה בהידור בשלימות [ואף שע"פ פשט הכוונה היא שהקב"ה משלים מה שנוסף על השליש ולא בגוף השליש, מ"מ ע"ד הרמז שפיר י"ל דעד שליש הכוונה עד היכן שידו מגעת בשליש הזה, כי רק לפי מהות האדם שהוא בשר ודם נחשב הרוחני לשליש, אך לפי השפע משמים אין ערוך לחשיבותו של החלק הרוחני, ורק מבחינת האדם הגשמי נקרא שליש (ועי' לקט אמרי קודש צעלוא מועדים לל"ג צעומר ממער"ש זי"ע)].

ושליש תחת ידו, שליש בקרקע היינו בקרקע ארץ ישראל כמ"ש האמרי אמת זי"ע (עי' אוקף מכמזים מכתב ס' וליקוטי יהודה פר' מסעי עה"פ והורשטס), והמכוון להשליש המעות בקדושה - קדושת ארץ ישראל, דהיינו לקשר עניני גשמיות ברוחניות ולעשותם לשם שמים ולשם מצוה.

וגבי זיווגו של אדם ג"כ מצינו ענין שליש, דאיתא בגמרא (יבמות סג.) 'נחית דרגא נסיב איתתא, סק דרגא בחר שושבינא', דהיינו שיש ג' מדרגות, רום תחת ואמצע, האדם נמצא באמצע כי הוא מקושר מגשמיות ורוחניות 'ומפליא לעשות', ו'נחית דרגא ונסיב איתתא' דהיינו שהעיסוק בענינים גשמיים הוא בבחינת נחית דרגא, ואילו לענינים רוחניים עולים דרגא, ועל האדם להעלות גם את השליש התחתון, הדברים הנמוכים ולקשרם לשליש העליון, 'סק דרגא בחר שושבינא' דהיינו הקב"ה שהיה שושבינו של אדם הראשון, התנאה לפניו במצוות שיהיה נווהו משכן לה'. וכן בנקביו של אדם מצינו הענין של שליש, דאיתא בגמרא (סגיגה מז.) שזה אחד משלשה דברים שבהם האדם דומה לבהמה, ויש להעלות גם שליש זה, התנאה לפניו, לטהר את עצמו מכל פסולת, דכמו שבמן שהוא לחם מן השמים מבואר בגמרא (יומא עה:) דאין בו פסולת, כן צריך האדם לזכך את עצמו ואכילתו, ואין הכוונה על מוציאין וכו' כפשוטו אלא המכוון הוא להמעיט את ההתגשמות. והוא דבר אחד עם מ"ש

בשליש העליון (מנחות לג.). וגם ציצית שליש גדיל ושני שליש ענף (עי' או"ח סי' יא), ושליש הגדיל הוא רוחני - קשר עליון דאורייתא ושאר הקשרים דרבנן, ועל אף דלא כל הגדיל הוי קשר עליון, מ"מ ^{אוצר החכמה} כל הגדיל נתקדש כי הוא כולו אחד ולא כמו הגוף הגשמי שהוא פרוד, וזהו שליש הרוחני (ועי' פוס' שאנן סוטה יז.).

והנה מצינו שחז"ל דימו ג' דברים שהם קשים כקריעת ים סוף, קשין מזונותיו של אדם כק"ס (פסחים קיח.), קשין לזווגן כק"ס (סוטה ג. סנהדרין כג.), קשין נקביו של אדם כק"ס (פסחים עט.). ואין הכוונה לדמותן לקריעת ים סוף לגבי הקושי בלבד, אלא שיש את הכח מקריעת ים סוף לבקוע כל הדברים הנ"ל ולעשותן כדבעי, ובכולם אשכחן הענין של שליש. גבי מזונותיו של אדם איתא בגמרא (גיטין פ.) 'א"ל אליהו לרבי נתן אכול שליש ושתה שליש והנח שליש, לכשתכעוס תעמוד על מילואך', וי"ל שאין הכוונה לכעס כפשוטו אלא כוונת אליהו הנביא היתה שיש לראות לא להתגשם בריבוי אכילה ושתיה יתר על המדה, אלא להותיר שליש שהוא ההתלהבות והחמימות בעבודת ה', להרגיז יצ"ט על יצה"ר (עי' רש"י סנהדרין קיא: ד"ה הממננר ועי' ס' סוטה פר' פנחס), וזהו לכשתכעוס תעמוד על מילואך, 'גודשא תילתא הוי'. 'קשין מזונותיו' קאי גם על פרנסה, ואיתא בגמרא (ב"מ מז.) 'לעולם ישליש אדם את מעותיו שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא

נחש, וע"כ שליש פסולת החטין מלגיו - בגוף האדם].

ג' דברים אלו הם מעבודות הקשות שבמקדש לקשר החלק הגשמי לחלק הרוחני, והם הם השלשה דברים שבהם האדם הוא כבהמה, וכדמרגלא בפומיה דכ"ק אאז"ל שעבודת האדם היא להגביהם ולעשותם בקדושה כמלאכי השרת, ובשביעי של פסח הזמן מסוגל ומסייע לכל איש ישראל לומר זה א-לי ואנוהו, ולקיים התנאה לפניו במצוות, להתגבר על הקושי בכל הדברים שנמשלו לקריעת ים סוף, לבקוע את ההסתר הגשמי, ולהתקשר לשליש העליון.

אוכלין ושותין כבהמה, וזה שאמרו במדרש (ויק"ר יד, ה) שאם לא זכה אומרים לו יתוש קדמך, דאיתא בגמרא (גיטין נ:): דיתוש לית ליה מפקנא, דהוי מעליותא (ועי' סמ"ס עמ"ס גיטין מהדו"ק ד"ה נידון, ודקט"ל למ' אצור החכמה) [ואיתא בגמרא (פסחים מת). עזת דף עג:]: שפסולת החטין הם שליש מלגיו ופסולת השעורין הם שליש מלבר, וי"ל ע"ד הרמז כי על שעורין אמרו חז"ל (נרכות נז). 'הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו שנאמר וסר עונך וחטאתך תכופר', ולכן שליש פסולת השעורין מלבר - לא בגוף האדם כי שעורין הם מאכל בהמה, אבל חטין הם מאכל אדם, וגם חטאו של אדם הראשון היה בחיטה (סנהדרין ע:), וחטא אדה"ר מוטבע בגוף האדם בעטיו של

וי"ל בהקדם מה שדקדקו האחרונים אמאי בכל שבעת המינים דחשיב התורה, חשיב הפירות עצמן, דכתיב (דברים ט, ט) חטה ושעורה וגו', חוץ מדבש דהוא דבש תמרים, דנקט מה שיוצא מן הפרי, ולא נקט הפרי עצמו כדנקט בשאר המינים (עי' ט"ז לו"ח סי' רצ סק"ה וצ"ד אפרים שם, ועי' חא"ג למהרש"א סוריות יג: ד"ה כן וצ"ה סורס גצר שם, שד"ח כללים אות ד' צפא"ש כלל מא, ועי' שפ"א עירובין ד:).

וי"ש לבאר, דהנה בתמר יש כמה חלקים, הגרעין שהוא מאכל בהמה - קשייתא, הקליפה הנאכלת עם הפרי, בשר הפרי, והדבש המזוקק שמפיקים ממנו, והם דרגות בבירור וזיכוך.

כ"ק אאז"ל (פני מנחם שש"פ עמ' עט ד"ה חלמו"ר) כתב ששבעת ימי הפסח מכוונים כנגד שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, יום א' כנגד חטה שנצטוינו בו על אכילת מצה, יום ב' כנגד שעורה שמקריבים בו את מנחת העומר וכו', ושביעי של פסח כנגד דבש תמרים, דאיתא באבות דרבי נתן (פל"ג) שהנודות בקריעת ים סוף היו מושכין שמן ודבש לתוך פיהן של תינוקות והן יונקין מהם שנאמר (דברים לג, יג) 'ויניקוהו דבש מסלע', ודבש מרגיל הלשון לתורה כדאמרינן בירושלמי (מעניט פ"ד ה"ה). ואכתי צריך להוסיף תבלין וביאור מה השייכות בין שביעי של פסח לדבש דייקא.

[אח"ח 1234567]

היתה מבוררת, וגם היה בארץ ישראל שתורתם מבוררת כנ"ל, מ"מ 'כשם שהש"י הוא ה' לכל כך רשב"י הוא רשב"י לכל ואפילו לפחותים' (צ"ח אה"ק ל"ג צעומר), ויכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין (סוכה מה:), והיה מבקש גם עבור הכלל כולו, גם עבור אלו שאינם מזוככין כ"כ].

וזהו שאמרו בגמרא (יומא עט:): 'אמרי אינשי תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא וסריח' [רש"י - תרי קבי דתמרי בגרעינהון הוו קבא דקשייתא, וסריח יש בהן קב גרעינין ויותר, אלמא הגרעין יותר מן הכותבת וסריח לשון עודף כמו 'תסרח על אחורי המשכן'], ולכאורה צ"ב מה לגמרא להשמיענו בזה, וי"ל ד'קב' הוא שיעור סעודות היום כדאיתא בגמרא (עירובין כט:): תמרים בקב [ולכאורה הכוונה בלי גרעיניה מדיליף לה שם מתאנים], ואמרו חז"ל (תענית יא:): 'בר בי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא לשירותיה' דהיינו שיאכל שיעור סעודתו, כי אין תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים משום שהוא חלש ואינו יכול ללמוד, וי"ל דמרמוז על התורה עצמה שצריך לזכך ולברר עד שישאר שיעור אכילותו של תמרים בלי הפסולת שזה יסייע בעדו ללמוד. ומש"כ 'וסריח' י"ל שהוא לשון סריח בארמית שמשמעו נמשך ונגרר, כי האדם יכול להגרר ע"י הקשייתא - הפסולת שהיא טפי מפלגא, ובזה יש להיזהר לא להימשך אלא לבררו כראוי.

והנה תמר מרמז על תורה שמרגלת הלשון לתורה כדאיתא בירושלמי (סו). וגם לתורה יש כמה וכמה חילוקי דרגות. דתורת בני ארץ ישראל טהורה מפסולת כדבש, ולכן תלמוד ירושלמי לשוננו קצר ואין בו הרבה פירוכות ותירוצים ופלפולים, כי מרוב הבהירות הבינו מיד את המסקנא בלא כל השקלא וטריא, וזהו 'לישנא קלילא' כי בניקל להם לברר (ועי' שם הגדולים להסיד"א חלק ספרים מערכת ת' אות נו בשם הרמ"ז). ואילו בתלמוד בבלי יש הרבה שקלא וטריא והו"א עד שמשגיגים את המסקנא, כי בחוץ לארץ צריכים לשבור ולסלק הרבה קליפות עד שזוכים להשיג את אור ובהירות התורה, כדאיתא בגמרא (סנהדרין כד): 'במחשכים הושיבני כמתי עולם' (איכה ג, ו), אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבל' (ועי' גמראים העין להסיד"א שם).

ולפ"ז י"ל שתורת בני ארץ ישראל נמשלה לדבש, ואילו תורת בני חו"ל לתמר, כי הם צריכים לעמול להשיג אור ובהירות התורה, ולכן בשבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל כתיב 'דבש' דייקא ולא תמרים, כי השבח של ארץ ישראל הוא שתורתה מזוככת בלי פסולת כמו דבש, ולא שייך לגבייהו ענין התמר, כי היא מתוקנת מעיקרא (ועי' חת"ס סוף מס' חולין דברוש לשבט משבט מק"ע ד"ה והנה שבט א"י) [ואיתא בירושלמי (נדרים ושבת פ"א ה"ב) דרשב"י אמר אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאתיהבת תורה לישראל הוי בעי פה מיוחד לעסוק בתורה שהוא נקי. ואף שרשב"י תורתו

ועליהם להתייגע ולמסור נפשם עליה לשבור את הקליפות ואינם מרגישים מיד מתיקות הדבש, אפ"ה עוסקים בתורה. וכדאי היא היגיעה בתורה עם כל הקושי, כי אחריה זוכים להרגיש מתיקות הדבש. ולכן יש הרבה תמרים בבבל כדי שיהיו להוטים אחרי מתיקות התורה כדאמרינן בירושלמי (ס), וירגילו הלשון לתורה על אף הקושי הכרוך בה.

עוד יש לפרש הלשון 'סמא דמותא', ע"פ מ"ש זקני הגרש"מ מויערשוב זצ"ל בספרו פרדס שאול (פר' מנורע ופר' האזינו) בשם השפת אמת זי"ע לבאר דברי הגמרא (שנא פסח:) 'למיימינין בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא', 'דלכאורה הוא קטרוג גדול ואיך מצאנו ידינו ורגלינו, ומי האיש אשר יאמר כי הוא מהמיימינים וח"ו נועל הדלת, ואמר כי סמא הוא לשון רפואה, וזה פי' הגמ' למיימינים בה סמא דחיי והיא רפואה להוסיף חיים לאדם שיעלה מעלה מעלה ע"י לימוד התורה לשמה שזוכה בזה לדברים הרבה, אבל למשמאילים בה אף שאין יכול עד"ז לזכות לחיים כנ"ל, אבל עכ"פ היא סמא דמותא היינו שהיא רפואה שלא להיות כמת, שמונע את האדם ממעשים רעים, שלא ישלוט בו המות היינו מעשים רעים, וזה דבר יקר מאוד'.

וכן כתב בשפת אמת לקוטים (פר' ישנ) על פירוש רש"י (סס סג. ד"ה למשמאילין) שמשמאילים היינו שלומדים שלא לשמה.

ולפי זה יש לבאר דברי הגמרא בפסחים (פסח.) **'עולא** איקלע לפומבדיתא, קריבו ליה טירינא [רש"י - סל] דתמרי אמר להו כמה כי הני בזוזא אמרו ליה תלת בזוזא, אמר מלא צנא דדובשא בזוזא ובבלאי לא עסקי באורייתא, בליליא צערוהו [כמאמרם] (כמונא י: גיטין ע.) דתמרי משלשלין], אמר מלא צנא סמא דמותא בזוזא בבבל ובבלאי עסקי באורייתא'. וצ"ב מעיקרא מאי קסבר, וכי לא ידע שכך הם טבע התמרים [ובפשטות י"ל שזו היתה הפעם הראשונה שעולא בא מאר"י לבבל ועדיין לא אכל כ"כ הרבה תמרים בב"א]. עוד צ"ב וכי לפי שציערוהו קרא אותם 'סמא דמותא'. גם יש להבין מה שבתחילה אמר בבלאי לא עסקי באורייתא, ובסוף חזר בו ואף שיבחס ואמר בבלאי עסקי באורייתא (ע"י מהרש"א חא"ג ס).

ולהנ"ל י"ל שכשהגיע עולא מארץ ישראל לבבל הוכיח את בני בבל, משום שסבר שיש להם צנא ד'דבשא' דהיינו תורה בלי פסולת כתורת ארץ ישראל וא"כ היה להם לעסוק יותר בתורה, כי עולא עדיין היה רגיל לתורת א"י שמיד מרגישים את המתיקות והאור, אך 'בליליא צערוהו' - והמכוון כשהבחין בגודל החשכות שבני בבל נמצאים בה, במחשכים הושיבני, והבין שתורתם אינה כתורת א"י, אלא יש להם 'צנא סמא דמותא', שעליהם לשבור ולהמית את הקליפות, ולכן שיבח אותם שעל אף שתורתם היא בבחינת סמא דמותא

וי"ל דהנה בפום נהרא היתה עיקר תוקף הגלות, כדאיתא בגמרא (יבמות טז: קדושין עג:) 'צוה ה' ליעקב סביביו צריו (איכה ה, יז), אמר רב כגון הומניא לפום נהרא', שהיו ישראל מוקפים בגויים מכל הצדדים, והיו מצירים להם וגורמים להם סבל רב, במחשכים הושיבני כפשוטו ממש. ולכן רב שימי בר אשי הלך מפום נהרא ששם היה עיקר קושי הגלות לבי צניתא דבבל, ושאל את רב כהנא הני צניתא דבבל דהיינו דקלי התמרים המרמזים על עבודה של בירור הפסולת, האם הם עוד מאדם הראשון, שמחטאו נוצרו הפסולת והקליפות, ומאז נצרכת העבודה הקשה של בירור הטוב מהרע.

והשיב לו רב כהנא דברי ר"י בר"ח 'כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה', דאכן נגזר כן מחטא אדם הראשון, כי לפני החטא היה אדם הראשון מיסב בגן עדן, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין (סנהדרין טז:), האוכל היה מבורר מפסולת, וע"י החטא נתערב פסולת באוכל ואין האוכל מבורר, וגזר עליה אדם הראשון היינו שע"י החטא נתפרדו ונתפזרו הניצוצות בכל העולם, ועל האדם ללקטם ולהשיבם לשורשם במקום עליון, ולכן כל מקום שגזר עליה אדם הראשון נעשה ישוב כי בע"כ שישנם שם ניצו"ק הצריכים תיקון, וזהו דאמרי אינשי דהני צניתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא, כי מימות אדם הראשון נגזר על בבל - מלשון בלכול

דלכאורה קשה אמאי הוי 'סמא דמותא' הרי אמרו חז"ל (פסחים נ:): 'לעולם יעסוק אדם בתורה אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה', אלא שהמכוון ב'סמא דמותא' הוא עצה להנצל מן המות כנ"ל, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, שעל ידי זה יסור הרע מעליו ויוכל אחר כך ללמוד לשמה, עי"ש. ועבודה זו היא בעיקר בבכל ששם הוא מקום הנצרך בירור, ולכן אמר עולא 'צנא סמא דמותא'.

וע"פ הג"ל יתבאר היטב עומק דברי הגמרא בברכות (לז.) 'רב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניתא דבבל, כי מטא להתם א"ל מר וודאי דאמרי אינשי הני צניתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא, א"ל אדכרתן מילתא דרבי יוסי ברכי חנינא דאמר ר"י בר"ח מאי דכתיב (ימיה ג, ו) 'בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם' וכי מאחר דלא עבר היאך ישב, אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה [רש"י - וזה שאומרים מימות אדם הראשון הם, שהוא גזר על אותו מקום לישוב דקלים. ולפי פירש"י מיושב קו' התוס' הרא"ש עי"ש]. וצ"ת משמעות ועמקות הדברים דהני צניתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא, דהא סתם אמרי אינשי לא הוי מייתי בש"ס.

ותערובת, לישוב דקלים, שיצטרכו לעבודת הבירור.^ג

ויש להוסיף דר"י בר"ח דרש כן מקרא ^{דירמיה} ^{אוצר החכמה} 'בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם', ורישא דקרא איירי בגאולת מצרים 'המעלה אותנו מארץ מצרים', כי במצרים היו בני ישראל בערות הארץ, ואפ"ה זכו לעשותה כמצולה שאין בה דגן - דהיינו שביררו כל הניצו"ק שנתערבו שם ^{אח"כ} ¹²³⁴⁵⁶⁷ ע"י חטא אדה"ר שהיה בחיטה, ויצאו מאפילה לאור גדול. ואכן בשביעי של פסח זכו בני ישראל לצאת ברכוש גדול, ולראיית פני השכינה בלא פסולת, וזכו להשגות בבחינת 'ויניקוהו דבש מסלע', 'מסלע' דייקא שאינו צריך לגרעין וקליפות ובשר הפרי כדי להפיק הדבש, אלא תיכף מן הסלע יצא הדבש, וטעמו טעם מתיקון הגמור והשלם.

ובדרך הנ"ל י"ל מ"ש חז"ל (מכילתא נשלה פ"ג) 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', ונקט דייקא יחזקאל ולא ישעיה הנביא, דאיתא בגמרא (מגיגה יג:) שיחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך וישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך, כי מראה יחזקאל היה בכבל

מקום הקליפות והחושך, וישעיה היה בארץ ישראל וראה דבר מבורר, ובעת קריעת ים סוף ראתה שפחה בבהירות כ"כ לפי המדרגות של ארץ ישראל, וזהו מה שלא ראה יחזקאל דייקא, כי בזה היו עדיפים על יחזקאל, כי על אף שבוודאי ראו השפחות לפי דרגתם ולא כדרגת יחזקאל, אלא שמכל מקום היה בלי פסולת, בחינת ויניקוהו דבש מסלע.

וזה שאמרו (פסחים לו.) 'אמר רבי עקיבא שפתי היתה אצל רבי אליעזר ורבי יהושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר ואף על פי שאין לשין מקטפין בו', וצ"ת דאטו חיפשו מעדנים, והרי אם היה ביו"ט כמשמעו הרי ר"א לית ליה חציו לכם (פסחים סח: וצ"ה ט:). וי"ל דתנאים אלו היו מבוררין מפסולתן, ועיסה היינו יצה"ר בלב האדם, כמ"ש במדרש (צ"ר לה, י) 'עלובה היא העיסה שנחתומה מעיד עליה שהיא רעה כי יצר לב האדם רע מנעוריו', דהיינו שעלובה העיסה באופן שנברא האדם עם יצה"ר בלב האדם מנעוריו כמ"ש חז"ל (צ"ר יד, א; שמו"ר ל, יג) 'והשקה וגו' וייצר' (נראשית א, ו-י) 'כגבל זה שנותן מים ואח"כ לש את העיסה אף כאן והשקה ואח"כ וייצר', וזהו 'ויצר' - 'אוי לי מיצרי' (נרוט סא), שהיצירה היתה

ג. ולפ"ז מיושב קושיית האחרונים (הגהות היענין ע"ס ושו"ת חת"ס יו"ד סי' רלס) איזה דבר הלכה אמר לו בהני צנייתא, שהרי בגמרא שם איירי בהא דאל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, ולהנ"ל בהאי אמרי אינשי קמ"ל דבר אגדתא [אי נימא דדבר הלכה לאו דוקא וכמ"ש במהר"צ חיות שם]. או כמ"ש במאירי שם דלכתחילה עדיף הלכה אך גם באגדתא סגי, וזה גופא קמ"ל הך מימרא. ומש"כ שם במאירי להוכיח מהא דאיתא שם דרב מרדכי אלויה וכו', לכאורה תמוה מהא דאיתא בסוטה (מו: דקמ"ל שיעורא דלוויה, וצ"ע.

זו התורה האמיתית, אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, וזהו שראו שכינתו כבר, שזכו ללמוד תורה מפי הקב"ה עצמו [עיי' שמור"ר (ג, ט) שהקב"ה בכבודו ובעצמו גידלן], דהיינו מבורר בלי פסולת וקליפה, ומשום דהראיה שעל הים היתה בהתגלות בלי פסולת כנ"ל, והם שכבר למדו תורה מבוררת וגם אכילתם היתה מדבש מבורר, על כן הכירוהו תחלה"ד.

וזה הביאור בדברי כ"ק אאז"ל שיום שביעי של פסח מכוון כנגד דבש המרגלת לתורה, כי בכל שנה בשביעי של פסח מתעורר ענין זה של ויניקתו דבש מסלע, כי אחרי שבעה ימים שאין אוכלים חמץ גופו של אדם נעשה מבורר ומזוכך מהרע שהרי כל קיומו היה אך ורק ממצה, וכמ"ש מהאבני נזר זי"ע (עיי' פרדס יוסף שמו"ד, טו. ופני מנחם ערב פסח עמ' מד) לבאר הטעם שאוכלים מצה שבעה ימים, דאיתא ברמב"ם (פ"ה מהל' שנועות ה"כ) דמי שנשבע שלא אוכל ולא אשתה שבעה ימים הוי שבועת שוא ומלקין אותו ויאכל לאלתר, כי אי אפשר להתקיים בלא אוכל שבעה ימים כי בשבעה ימים הוי חיות האדם, ורצון הש"י הוא שנקבל חיותנו רק דרך המצה, מיכלא דאסוותא (ועיי' אמרי אמת ימים

עם היצה"ר, הרוצה להחמיץ כמ"ש (שס יו.) 'שאור שבעיסה', ויש ליצה"ר חלק באדם (עיי' שפ"א ראה תרנ"ו ד"ה נפסוק כי), ועיסת התערובת היא בלתי מבוררת כמ"ש (כמויות יד.) אלמנת עיסה. אך תורה היא התבלין לעיסה שלא יתחמץ (קדושין ל:), וכשאינה מבוררת נאמר עליו 'מאן האי דלא חש לקימחיה'. אבל כשהתורה מבוררת מכל פסולת לשין את העיסה ביין שמן ודבש שהוא בלי פסולת, וכדכתיב (נמנר יא, ח) על המן 'והיה טעמו כטעם לשד השמן' ופירש רש"י שהיא עיסה הנילושה בשמן ודבש, והיינו בלי פסולת כמלאכי השרת (ועיי' דרשות חת"ם לפסח דף רנט.).

וכן התינוקות שבשדות בשעבוד מצרים איתא בגמרא (סוטה יא:) שהיה להם שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש שנאמר ויניקתו דבש מסלע ושמן וגו', וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים הם הכירוהו תחלה שנאמר זה א-לי ואנוהו, ופירש רש"י שהם הכירוהו משום שראו שכינתו כבר, ולכן אמרו זה א-לי שראיתי כבר, והמכוון במ"ש 'הם הכירוהו תחלה' בוודאי אינו כפשוטו שראו את הקב"ה ממש להכירו 'כי לא יראני האדם וחי', אלא הכוונה להבנה והשגה רוחנית, והרי

ד. ואף דבגמרא בסוטה שם איירי בדבש דבורים ולא בדבש תמרים, כדמוכח בתוספתא שבת (פ"ט ס"י ד) וברמב"ם (פ"ה מטו"א הכ"א), עיי"ש. מ"מ מבואר בתשובות הרדב"ז (סי' מקסנ) ובפירושו להרמב"ם (רפ"ה מאיסור'מ) דגם דבש דבורים היא מתיקות המתמצית מפרחים - בלי פסולת. וכן בהא דפסחים דלשין ביין שמן ודבש ילה"ע כנ"ל כי סתם דבש בלשון חכמים הוא דבש דבורים כמ"ש הרדב"ז שם וצ"ל כנ"ל [אמנם בסמ"ג (מל"מ עט) משמע קצת דהך דפסחים איירי בדבש תמרים]. וכן במ"ש במן שטעמו כלש"ד השמן צ"ל כנ"ל, או די"ל דבמן נחשב לשון תורה כי מרומז בתיבת 'כלש"ד', וגם דכתיב (שמות טו, לא) 'כצפיחית בדבש' [אמנם גם בלשון תורה דנו אם בכל מקום הוי דבש סתם דבש דבורים ואכמ"ל].

ו'המאור שבה מחזירו למוטב' (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז), מ"מ בוודאי לא יתכן לפרשו כפשוטו שיש לעסוק בתורת ה' בבגדים צואים [וכבר נתחבט בזה המהרי"ט (ס"ז לו"ט ס"ח ד"ה ועל מה, וע"ע מש"כ ח"א ס"ק ק). ועי' שערי תשובה (שער ג אור רט) וזאת זכרון להרבי מלובלין זי"ע (עמ' נה)], אלא המכוון הוא שהגם שיש לאדם נטיות אל הרע מ"מ עליו להיכנס ללמוד בביהמ"ד, ולערוך חשבון הנפש איך שיצור שפל כמוהו זוכה להגות בתורת ה', ועי"ז יאחזהו בושא והכנעה בפני קונו, ויטהר נפשו היטב בתשובה שלימה למען יתעורר רוח ה' אשר בקרבו שיביאנו הלימוד לעצות טובות בדרכי ה', ומזה יבא לדרך תשובה (עי' תפארת שלמה פר' מוריע). וזהו שאמרו חז"ל (נרכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, ומסיק מפני שבוודאי עשה תשובה, וע"כ שהת"ח אינו יכול להיות איש חוטא כי ת"ח בוודאי עשה תשובה, והיינו משום שע"י ההתבוננות וחשבון הנפש כראוי לפני תחילת הלימוד, הלימוד מביאו לידי תשובה והמאור שבה מחזירו למוטב. ושביעי של פסח הוא יום מסוגל לכך ביותר, זמן של בירור הטוב מהרע, איקרי שבת (שמו"ר יט, ז), ואין לו קרבן בפני עצמו כי מגודל קדושתו א"צ לכך כי הקדושה היא בעצם היום כמ"ש בשם האמרי אמת זי"ע, ביום הזה יכולים לזכות לתורה בבחינת ארץ ישראל הדומה לדבש, בלא המוץ והפסולת, ולבקוע כל ההסתרות.

ראשונים תרס"ו נסס השפ"א (אמת). וכשאין אוכלים חמץ שבעה ימים מגיעים לבירור גמור, בלי פסולת כלל, בחינת 'ויניקוהו דבש מסלע' כנ"ל, ואפשר לזכות לתורה בבחינת דבש, וכמ"ש כ"ק אאז"ל (שש"פ עמ' נח ועמ' עט) דברי הזוה"ק (ס"ז נח). 'ימיןך ה' נאדרי בכח - ימיןך דא אורייתא', וכן כתיב (ישעיה סג, יב) 'מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים', משה כח התורה, ואין מים אלא תורה.

אמנם עיקר העבודה היא להמשיך את הקדושה על כל השנה, ולהשגיח שלא תחזור הפסולת, וכדאיתא בזוה"ק (ס"ז מ. קפג:) שאם חמץ מרמז על היצר הרע א"כ אמאי הותר כל השנה, ומתריך ע"פ משל שהחולה נזהר כמה ימים ומתחזק ואח"כ אין מזיק לו שוב, כמו"כ כאשר האדם נתקדש ונתרפא במיכלא דאסוותא בימי הפסח שוב לא נצרך עוד לרפואה של אכילת מצה.

זו היא עבודת היום, כ"א צריך לנקות את עצמו מהפסולת כדי לזכות למתיקות ואור התורה בבחינת דבש, שיהא חמאין אפי שכינתא, ללמוד תורה בגוף נקי, כי בוודאי אין ללמוד תורה עם כל השבע תועבות אשר שנא ה' (ע"פ משלי ג טו), שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (ספ"ה ג טו) 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי', ועל אף שאמרו חז"ל (סוכה נג: קדושין ל:) 'אם פגע בכך מנוול זה משכהו לבית המדרש', וכן אמרו (סוטה כה.) 'אין עבירה מכבה תורה',

